

Medzinárodná konferencia „Paliatívna a hospicová starostlivosť v Malopoľskom vojvodstve.“

9. a 10. október 2008, Krakov

MUDr. Leopoldína Scheidová, CSc.¹, Ing. Vladimír Chlebana¹, MUDr. Alica Válkyová²

¹ Asociácia hospicovej a paliatívnej starostlivosti Slovenska, Trenčín

² Hospic Matky Terezy, Bardejovská N. Ves

Paliat. med. liec. boles., 2009, 2(1): 44–45

Konferencia sa konala **pri príležitosti 4. svetového dňa hospicovej a paliatívnej starostlivosti** a organizovali ju pracovníci Hospicu sv. Lazára v Krakove pod patronátom maršálka Malopoľského vojvodstva Marka Nawaru. Poznatky z tejto konferencie sú dostatočne závažného charakteru, a preto si dovoľujeme uviesť obširnejšiu správu.

V Poľsku sa hospicové hnutie začalo rozvíjať začiatkom 70-tych rokov, t.j. v rokoch, kedy v našom štáte nebolo možné zakladať hospice, ani oddelenia paliatívnej medicíny. Prvý hospic zriadili pre chorých s onkologickými ochoreniami v Krakove roku 1972. Najväčší rozmach hospicového hnutia zaznamenali v 80-tych rokoch, keď vzniklo 10 nových hospicov. Roku 2007 už v Poľsku existovalo 67 lôžkových hospicov – stacionárov, 256 zariadení pre domácu hospicovú starostlivosť pre dospelých, t.j. mobilných hospicov a 36 mobilných hospicov pre deti, 66 oddelení paliatívnej medicíny a 141 poradní paliatívnej medicíny.

V súčasnosti v Malopoľskom vojvodstve existuje 130 hospicov, z toho 10 diecéznych. Podporuje ich 27 neziskových organizácií.

Hospic sv. Lazára v Krakove patrí k popredným hospicom v Poľsku. Založili ho roku 1981 ako modelový hospic. Po vyše 25-ročnej činnosti sa pracovníci môžu pochváliť nielen dobrými výsledkami práce, ale aj tým, že ich podporila samotná iniciátorka novovekého hospicového hnutia vo svete a zakladateľka Hospicu sv. Krištofa v Londýne - Dame Cecília Soundersová, ktorá prvý raz navštívila Poľsko roku 1978 a potom opakovane. K podporovateľom hospicu patrili nielen predstavitelia Krakovskej arcidiecézy a vedenia Malopoľského vojvodstva, ale aj pápež Ján Pavol II., ktorý pracovníkom hospicu udelil požehnanie a na povzbudenie im venoval cenný umelecký dar - srdce z polodrahokamu.

Pracovníci tohto hospicu tradične každoročne organizujú medzinárodnú konferenciu, na ktorej referujú o výsledkoch svojej práce domáci aj zahraniční pracovníci, lekári, sestry a iní

odborníci hospicov. Obvykle sa určí hlavná téma konferencie a účastníkov požiadajú, aby vo svojich referátoch zaujali k danému problému stanovisko, predniesli svoje skúsenosti, ťažkosti, konkrétne výsledky, návrhy či odporúčania. Referáty potom publikujú v zborníkoch. Pracovníkov zo Slovenska pozývajú od roku 2004, za čo sme vďační.

V roku 2006 bolo definovanou témou medzinárodného seminára Postavenie zdravotnej sestry v hospicovom tíme, možnosti jej vzdelávania, doškoľovania, porovnávanie jej statusu v jednotlivých krajinách. Skúsenosti a výsledky predniesli pracovníci spriatelnených hospicov z Veľkej Británie, Írska, Nemecka, Holandska a okolitých štátov vrátane Slovenska.

V roku 2008 konferenciu organizovali v menšom rozsahu ako obvykle a hlavnou témou bola Prognóza paliatívno-hospicovej starostlivosti a problém dobrovoľníctva, prezentácia vlastných výsledkov práce, bilancovania viacročnej činnosti konkrétnych zariadení. Pozvaní boli pracovníci z Poľska, hostia z bývalého východného bloku, konkrétne z Ukrajiny a Slovenska.

Prvý deň konferencie organizátori vyhradili demonštrácii hospicu, odborným prednáškam a dvom diskusiam za okrúhlym stolom. Prednášky prebiehali v piatich sekciách.

V prvej sekcii vyčlenili problém **Prognózy rozvoja paliatívno-hospicovej a dlhodobej starostlivosti v Malopoľskom vojvodstve – v krátkodobom horizonte rokov 2009–2012.**

Tému analyzovali tri prednášky, obsah ktorých možno zhrnúť do záveru. Treba riešiť najmä rozpor medzi zvýšeným nárastom dlhodobo chorých a hospicových pacientov v terminálnej fáze života a úmerne tomu aj zvyšovanie personálnych i finančných požiadaviek, tiež konkurenciu súkromných ziskových zariadení (B. Jachimczak „Perspektíva paliatívno-hospicovej starostlivosti v Malopoľskom vojvodstve v rokoch 2009–2012 v období zvýšenej potreby starostlivosti o chorých s onkologickými ochoreniami a dlhodobo chorých starších pacien-

tov.“). Predpokladá sa, že problém bude treba riešiť skôr svojpomocne a opatera chorých sa presunie z inštitúcií do rodín a do trvalej pracovnej náplne najmä domácich služieb starostlivosti. Rodiny bude treba uviesť do problému opatery blízkych (K. Kochan „Prípravy rodiny na starostlivosť o chorého v intenciách paliatívno-hospicovej starostlivosti a starostlivosti o dlhodobo chorých.“). Vedúci lekári Hospicu sv. Lazára v Krakove T. Gradalski v prednáške „Rozdielne názory na riadenie starostlivosti o dlhodobo chorých“ predložil otázku rozdielov starostlivosti o pacientov hospicových a pacientov s dlhodobými, život ohrožujúcimi ochoreniami. Kto má kompetenciu rozhodovať, do akého zdravotníckeho či sociálneho zariadenia pacient patrí?

V diskusii za okrúhlym stolom delegáti pokračovali v téme „Sme pripravení na zvýšené potreby starostlivosti o dlhodobo chorých a starších pacientov?“ Vystupovali predstavitelia hospicov, geriatric, Charitasu, Mestských centier/oddelení vzájomnej pomoci a starostlivosti Malopoľského vojvodstva (tzv. MOPS či ošródkow) a Spolkov neziskových organizácií/občianskych združení pre starostlivosť o chorých.

Druhá sekcia bola vyhradená téme **Hospicové dobrovoľníctvo v Malopoľskom vojvodstve**, kde boli prezentované štyri prednášky, po ktorých nasledovala diskusia a prezentácia jednotlivých dobrovoľníckych organizácií založených pri hospicoch, Charitase a ďalších vyššie uvedených organizácií.

Dobrovoľníctvo v Poľsku má vyše 25-ročnú tradíciu a venuje sa jej veľká pozornosť. Netaja sa tým, že sa školili v Anglicku a vychádzajú z ich skúseností. Školenia dobrovoľníkov zahájili roku 1982, vytvorili Sekciu hospicových dobrovoľníkov, založili 27 školiacich miest a roku 1983 v Hospicu sv. Lazára v Krakove oficiálne zriadili Centrum dobrovoľníctva. V roku 2006 sa v Poľsku podarilo vypracovať štandardy pre hospicových dobrovoľníkov. Definovali ciele, úlohy, poslanie, analyzovali ich pohnútky, aj problémy vyskytujúce sa v ňom.

Dobrovoľníci vykonávajú svoju prácu v zhode s ústavou a ich činnosť zahrnujú do oblasti verejno-prospešných prác.

V Poľsku o dobrovoľníkov nemajú núdzu. Iba v Malopoľskom vojvodstve napríklad pracuje vyše 1000 dobrovoľníkov oboch pohlaví, rôzneho veku a vierovyznania, z toho 300 dobrovoľníkov pracuje pri lôžku chorého a podpore rodín pacientov. Vtedy hovoria o hospicovom dobrovoľníctve, t.j. *wolontariate hospicyjnom*. Ďalej majú 700 dobrovoľníkov, ktorí vykonávajú podporné práce v hospici, napríklad pri praní, žehlení, údržbe prádla, šatstva, pri obstarávaní financií a rôznych materiálnych statkov, dobrovoľníkov, ktorí sa podieľajú v akcii „Nádej“, t.j. pri výsadbe cibúľ narcisov vo verejných parkoch miest a obcí, aj pri predaji živých či umelých narcisov v inštitúciách, na uliciach miest a obcí, a tiež dobrovoľníkov, ktorí vykonávajú administratívne práce, nábor nových dobrovoľníkov v školách a inštitúciách, školenie dobrovoľníkov a pod. Tak vznikajú rôzne sekcie tzv. *wolontariatu akcyjnego*, t.j. dobrovoľníctva akčného, činného, t.j. určeného na akcie.

V tomto bloku boli prezentované štyri prednášky. Pani E. Bodek v prednáške „Hospicové dobrovoľníctvo – jeho význam a úlohy“ vyzdvihla prácu dobrovoľníkov, ktorá je v Poľsku všeobecne uznávaná, oceňovaná a hodnotená ako verejnoprospešná práca. Prednáška J. Kucharskej „Úloha dobrovoľníctva a formovanie zodpovedných pracovníkov pre kontakt s chorými“ nastolila zložitú otázku, ktorá vyvolala ďalšie otázky.

Predstavitel' Charitasu sa venoval otázke dobrovoľníctva na oddeleniach starostlivosti pre dlhodobo chorých. Autor vyzdvihol ich prácu a poukázal na malé rozdiely medzi prácou v týchto zariadeniach a v hospicoch.

Predstavitel' MOPS v prednáške „Dobrovoľníctvo Mestských centier/oddelení vzájomnej pomoci a starostlivosti (MOPS)“ analyzoval ich činnosť. Pracovníci Spolkov pre starostlivosť o chorých sa zamýšľali, či delenie dobrovoľníctva podľa inštitúcií, ktoré ich založili, t.j. na dobrovoľníctvo hospicové, charitasové a pod. má ešte svoje opodstatnenie.

V prezentácii o dobrovoľníctve v hospicoch Malopoľského vojvodstva sa pokračovalo témou Dobrovoľníctvo v službe chorým a starším jednotlivcom. Vystupovali predstavitelia uvedených organizácií a referovali o svojich skúsenostiach. Vystúpili pracovníci hospicov pracujúcich s dobrovoľníkmi, menovite z Hospicu v Bochini, z Hospicu v Tarnovskom Darbove, Krakove, Mechove, Tarnove. Zvlášť vystupovali pracovníci dobrovoľníctva Charitasu a MOPS-u.

V tretej sekcii sa rozoberal problém **Podpora hospicovej starostlivosti a získavanie**

finančných prostriedkov v neziskových/občianskych hospicových združeniach.

Vystúpila riaditeľka hospicu sv. Lazára v Krakove pani Jolanta Stoklosa a pani R. Polomska, ktoré majú dlhoročné skúsenosti so získavaním financií v hospicovom hnutí.

Druhý deň konferencie pokračoval **štvrtou sekciiou**, v ktorej zahraniční hostia referovali **o vývoji a stave hospicového hnutia v danej krajine**.

Zo Slovenska sa toho roku zúčastnilo 15 pracovníkov hospicov, ktorí prezentovali 10 prednášok. Úvodný referát „Vývoj a stav hospicového hnutia a paliatívnej starostlivosti na Slovensku v rokoch 2000–2008“ autorov L. Scheidová, V. Chlebana, A. Váľkyová sa venoval vývoju a zásadným predelom hnutia, výpočtu hospicov, oddelení paliatívnej starostlivosti i občianskych združení zameraných na výstavbu hospicov. Bol úvodom k ďalším referátom, ktoré predniesli predstavitelia jednotlivých hospicov Slovenska a väčšinou sa zaoberali konkrétnou činnosťou daného hospicu. Z Nitry Dr. K. Mičiaková a Dr. L. Šóthová referovali o tom „Kto sme – Hospic dom pokoja a zmiery u Bernadety v Nitre“. Hospic sv. Františka z Assisi v Palárikove predstavili Dr. A. Kollárová a Mgr. Z. Samuelová. PhDr. Š. Kuffa uviedol Hospic sv. Alžbety v Ľubici a Ing. V. Chlebana Hospic Milosrdných sestier v Trenčíne. Pracovníci Hospicu Matky Terezy z Bardejovskej N. Vsi mali 5 referátov: Sestra M. Proněková uviedla „Ako to bolo s našim hospicom“, I. Pažáková a Ing. G. Malinková informovali o vývoji hospicov, Sestra A. Sabolová zvolila tému „Pacient a vedomie blízkosti smrti“, Bc. G. Benková-Rybárová a M. Proněková prezentovali prieskum mienky príbuzných o hospici, Sestra A. Sabolová sa zaoberala problémom „Pacient a psychika“.

Z Ukrajiny nasledoval referát Dr. L. O. Andrijišinovej, riaditeľky hospicu, na tému „Hospicová a paliatívna starostlivosť na Ukrajine – 11-ročná práca Ivano-Frankovského hospicu. Krok za krokom.“ Popri popise činností hospicu uviedla, že hospicové hnutie na Ukrajine možno datovať od roku 1994, kedy pri Mestskej nemocnici v Kyjeve otvorili prvý hospic s názvom „Hospic“ s 25 lôžkami pre pacientov v terminálnom štádiu onkologických ochorení. Zakrátko otvorili Hospic v Ivano-Frankovskej a v rokoch 1995–1997 vznikli hospice v Korostene a Charkove. V roku 1999 vzniklo prvé zariadenie pre Domácu hospicovú starostlivosť vo Lvove, ktoré vypomáha aj rodinám s chorými na HIV.

Podľa štátnych smerníc sa zakladanie lôžkových oddelení paliatívnej starostlivosti začalo rozvíjať v roku 2004 a prebieha do súčasnosti. Bol zahájený regionálny rozvoj paliatívnej sta-

rostlivosti na Ukrajine. Prvé oddelenie paliatívnej starostlivosti oficiálne vzniklo v Nemocnici Szeptyckého vo Lvove v roku 2004 s 8 lôžkami s priebežným zväčšovaním na 25.

V roku 2006 vznikla na Ministerstve zdravotníctva v spolupráci s Ministerstvom práce a sociálnych vecí pracovná skupina projektu s názvom „Stratégia zavádzania paliatívnej starostlivosti na Ukrajine.“ O rok neskôr založili Asociáciu paliatívnej starostlivosti. Za podpory Ministerstva zdravotníctva vznikol v roku 2008 Inštitút paliatívnej starostlivosti a pri Geriatrickom centre v Kyjeve založili Centrum doškolovania pod názvom Skupinová multidisciplinárna práca v systéme paliatívnej starostlivosti. Doteraz sa im však nepodarilo vypracovať normy pre paliatívnu starostlivosť. V súčasnosti na Ukrajine existuje 19 oddelení paliatívnej starostlivosti so 600 lôžkami.

Dr. V. Kahanjaková a J. Drobyková uviedli činnosť Oddelenia paliatívnej starostlivosti v Nemocnici Szeptyckého v Kyjeve.

V piatej sekcii sa účastníci konferencie venovali téme **Spirituálna starostlivosť v hospicoch** s výpoveďami kňazov pracujúcich v hospicoch. Za najťažšie otázky pastorálnej starostlivosti považujú nielen otázky pacientov, ale aj ich rodinných príslušníkov o utrpení a jeho význame v živote človeka, o čase, ktorý chorému ešte ostáva do konca života a ako ho využiť. Za Slovensko referoval o svojich pastoračných skúsenostiach kňaz Mgr. A. Gromos z Hospicu sv. Bernadety z Nitry.

Druhý deň konferencie hostitelia pozvali účastníkov do neďalekých Lagiewnikov, kde navštívili Sanctuárium Božieho Milosrdenstva, hrob Sv. Faustíny a Medzinárodné študijné centrum Jána Pavla II. Pokračovalo sa slávnostným obedom, popoludňou diskusiou o možnej cezhraničnej spolupráci hospicov a o vzájomnej výmene skúseností. Nasledovalo vyplňovanie dotazníkov a vyjadrenie k danému problému.

Záverom možno konštatovať, že konferencie v Krakove sú vždy poučné a obohacujúce, keďže čerpajú z vlastných, vyše 25-ročných skúseností, taktiež z početných študijných i pracovných zahraničných pobytov. Pohostinnosť organizátorov je príkladná a obohatená o kultúrne i spoločenské podujatia, návštevami pamätihodností, na ktoré je Krakov prebohatý. Tešíme sa na ich tretiu návštevu u nás.

MUDr. Leopoldína Scheidová, CSC.

Šalviová 52, 821 01 Bratislava 2

l.scheidová@gmail.com